

Thanh Tâm Tuyền và Bếp Lửa

Nguyễn & BẠN HỮU

Thanh Tâm Tuyền là tác giả quan trọng của nền văn học Miền Nam. Ông là chủ khoảng mười đầu sách, gồm ba tập thơ: *Tôi không còn cô độc* (1956), *Liên – Đêm – Mặt trời tìm thấy* (1964, Sài Gòn), *Thơ ở đâu xa* (1990, Mỹ). Và ba tập truyện: *Bếp lửa* (1957), *Khuôn mặt* (1964), *Dọc đường* (1967). Bốn tiểu thuyết: *Cát lầy* (1966), *Mù khơi* (1970), *Tiếng động* (1970), *Một chủ nhật khác* (tháng 2, 1975). Một vở kịch ngắn: *Ba chị em* (1965). Một phiếm luận *Tạp ghi* (1970). Ông còn nhiều tác phẩm chưa xuất bản, như tiểu thuyết *Ung thư* đăng nhiều kỳ trên báo Văn, từ 1964, là một tác phẩm quan trọng.

Nhà thơ, nhà văn Thanh Tâm Tuyền qua đời trưa ngày 22 tháng 3-2006, tại thành phố Saint Paul, Minnesota, Hoa Kỳ, thọ 70 tuổi. Thanh Tâm Tuyền đã làm mới nền văn học Miền Nam, trước 1975, và góp phần tạo nên một khúc quanh cho văn học Việt Nam nói chung trong nửa sau thế kỷ 20. Ông đã làm mới câu thơ, bài thơ, ý thơ và quan niệm thi ca Việt Nam. Ông cũng làm mới câu văn xuôi, cách kể chuyện bắt đầu từ truyện *Bếp lửa*. Chuyện đọc gợn gợn trên một tập sách mỏng, nhưng nhịp điệu và âm thanh ta nghe ra sao mà tù đọng, im lìm, buồn nản. Về đẹp của tác phẩm ở đó. Và âm nhạc của văn chương *Bếp Lửa* đã ẩn hiện dấu hiệu tài năng thi ca Thanh Tâm Tuyền sau này. Xin giới thiệu một trích đoạn ngắn miêu tả chuyến xe đưa câu chuyện sang một lối rẽ tưởng tượng. Đoạn văn thuần túy miêu tả cảnh trí bên đường, nhưng chất chứa hoàn toàn tâm trạng con người ra đi.

Chuyến xe nhỏ đưa tôi sang Bắc Ninh với tất cả buổi chiều theo nó. Hành khách chỉ có bốn người – hai người lái buồn ăn mặc nửa tỉnh nửa quê, và một người chừng có chức nghiệp ở tỉnh nhỏ và tôi. Không có đàn bà. Tôi và người chừng có chức nghiệp chia nhau trả tiền những chỗ trống để xe chạy sớm. Tôi ngồi cạnh người tài xế.

Qua Gia Lâm chuyển xe từ biệt những người bạn đường số 5 của nó, giờ này đã thừa, để chạy vào con đường riêng lẻ loi. Khởi Cầu Đuống, tôi hoàn toàn ngồi trong sự bối ngỡ. Sở dĩ tôi biết được Cầu Đuống không phải vì tôi nhận ra nó mà chỉ vì tôi biết tôi phải qua Cầu Đuống. Cây cầu cũng tẻ nhạt như cảnh xung quanh: đồng ruộng, nhà cửa, chợ búa, rào gai, điểm canh, dòng sông và những người lính gác, những người khám xe, những người bán hàng bên đường. Cây cầu kêu dưới bánh xe với tiếng nước xoáy lạnh dưới chân trong buổi chiều ngát ngư chưa muốn ngủ. Người tài xế đã giúi tất mẩu thuốc lá để rút những đường khói nhạt trên mặt kính và tàn lên tay lái. Không ai nói với nhau lời nào.

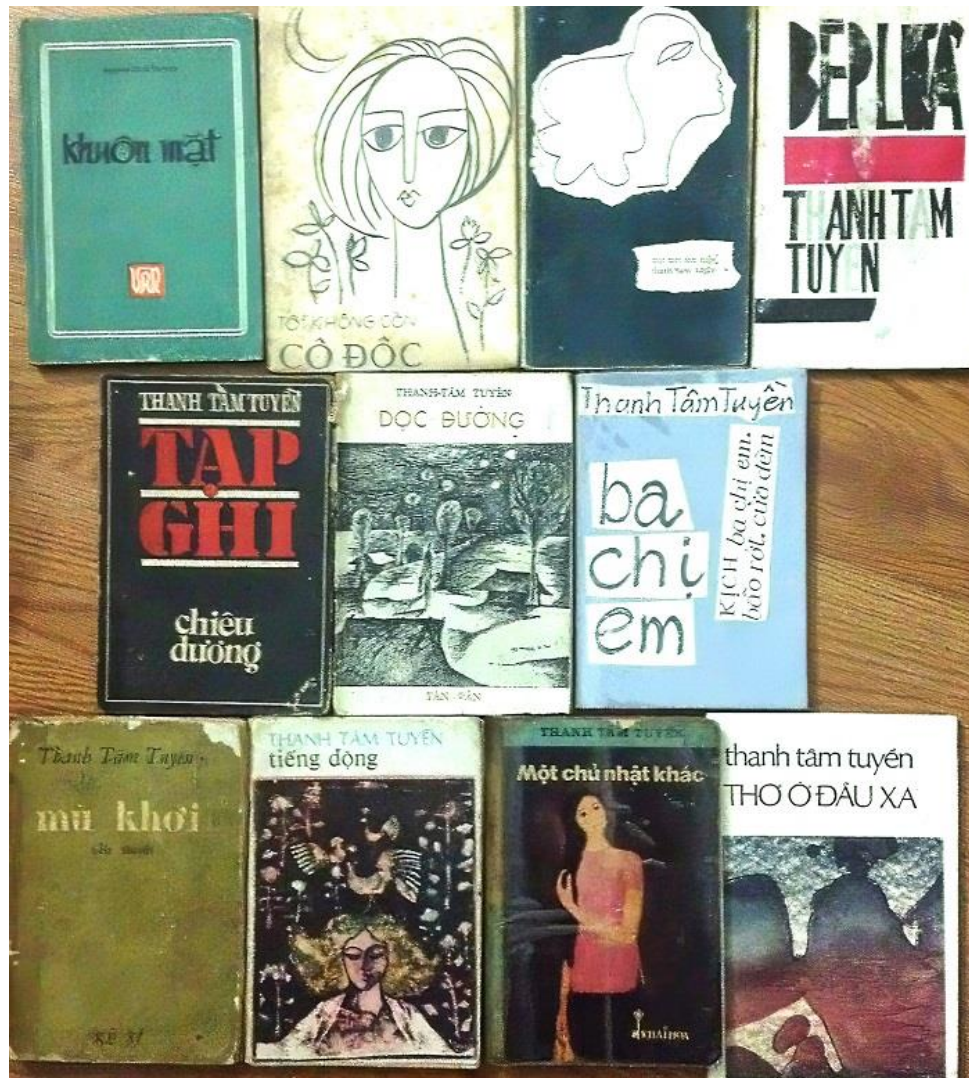
Thanh Tâm Tuyền – tranh Đinh Cường

Tôi không nhận ra đâu là Yên Viên, đâu là Phủ Từ. Cảnh quen mắt và không thay đổi: những dãy chợ lá lều tều vắng ngắt, những người nhà quê ngồi xổm co ro mặt tái ngoét hai tay thu vào bụng. Thỉnh thoảng một chiếc xe hàng quay mũi vào lớp chợ thấp chờ đợi với sự trống trải yếu ớt. Không hiểu làm cách nào những chiếc xe ấy có thể về kịp thành phố trước khi người ta cấm cầu? Không ai nói một lời nào. Mọi người đều lạ nhau.

Tôi châm lửa đốt thuốc lá. Chuyến xe đã đến Gặp Núi. Núi tím lớn làm nhỏ cả thể giới hiện có của chúng tôi. Những khu đồn chiến tranh với nửa nhọn, dây thép gai đứng đầy cho chiếc xe đi vào giữa. Đá xanh nhỏ bắn rào sang hai bên đường. Trên chòi canh, hai con mắt người lính gác tối đen nhìn sang núi.

Chuyến xe dừng lại trạm kiểm soát trước khi vào tỉnh lỵ. Trong trạm người ta đã thấp đèn. Chúng tôi lần lượt trình thẻ căn cước. Ở trong trạm người ta nói chuyện với nhau không to lắm. Xe không chạy thẳng vào phố mà đi vòng quanh những khoảng đường còn bỏ hoang. Bến xe thừa. Hàng quán vắng người, có những gian quán trống. Không còn chuyến xe nào trở về Hà Nội. Chỉ còn vài chiếc đậu đầy bỏ không.

Tôi đứng xuống và xốc lại cổ áo, trước mô đất cao chạy dài như con đê. Trước kia đường xe lửa chạy trên ấy và đây là ga xe lửa. Con đường dốc Cầu Gỗ nhập vào bến xe, tôi không bước lên để nhìn xuống phía bên kia dốc.

Tôi đi bộ về trường. Các cửa hàng bắt đầu đóng. Hè đường là những nhóm binh sĩ tụ tập rong chơi. Điện thì mỏng như cánh chỉ, một vài tiệm nước treo đèn măng sông ra trước cửa.